

Олена Василівна Третякова
кандидат економічних наук, доцент
Чернівецького національного університету
Віолетта Миколаївна Харабара
кандидат економічних наук, доцент
Чернівецького національного університету

СТВОРЕННЯ КОМПЕНСАЦІЙНИХ ФОНДІВ ЯК ФАКТОР СТИМУЛЮВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В КРАЇНІ

Foreign experience of creation of compensative funds is investigational. Expediency of their creation is well-proven in Ukraine for the improvement of investment activity

Всі країни сьогодні зацікавлені розробкою заходів по захисту інвесторів, шукаючи прийнятні для себе засоби досягнення цієї мети. На фондовому ринку може існувати п'ять типів схем економічного захисту інвесторів: компенсаційний, резервний, гарантований, заставний та страховий. У зв'язку з цим, пропонуємо ознайомитись з компенсаційними фондами та схемами, що використовуються в різних країнах та входять до Організації економічної співпраці та розвитку (ОЕСР). Для зручності ознайомлення з характеристиками компенсаційних фондів різних країн рекомендується матриця, що дозволяє порівнювати їх за п'ятьма основними параметрами :

- порядок фінансування або збору внесків;
- особи, на яких поширюється захист;
- події, що покриваються схемою захисту;
- цінні папери, що покриваються схемою;
- розміри фонду у відсотках до капіталізації ринку.

Характерними рисами захисту інвесторів в різних країнах є:

- відділення функцій гарантування клірингової діяльності від функцій компенсаційного фонду;
- поширення захисту тільки на дрібних інвесторів;
- створення загальногалузевих фондів, що забезпечують захист клієнтів фінансових посередників, що належать до цих фондів, у тому числі клієнтів

організацій особистого страхування та інвестиційних керівників (Британська схема компенсації інвесторам);

- наявність верхніх меж покриття по усіх видах претензій, що пред'являються до компенсаційних фондів;

- виплата компенсації тільки у випадку неплатоспроможності брокера;

- наявність особливих законодавчих норм, що застосовуються у випадку неплатоспроможності фондової брокерської фірми[5, с.422].

У країнах ОЕСР кошти з компенсаційного фонду надаються, як правило, клієнтам брокерів-членів фондової біржі. Австралійський національний гарантійний фонд (НГФ) крім того надає компенсацію брокерам і кліринговим палатам у рамках своєї функції гарантування контрактів. Схема компенсації втрат інвесторів у Великобританії охоплює діяльність не лише фондових брокерів, але й "інвестиційних керівників", що беруть участь у тому числі пайових трастів, компаній особистого страхування та інших фінансових посередників. Директива Європейського Співтовариства (ЄС) про компенсацію втрат інвесторів встановлює мінімальний рівень захисту дрібних інвесторів, під якими розуміються усі інвестори за винятком інституціональних (уряду, центральних органів влади та ін.). Більшість компенсаційних фондів формуються за рахунок разових внесків фірм, допущених до біржової діяльності, а також регулярних (щорічних) членських внесків (наприклад, у вигляді процентних відрахувань від прибутку фірми). У разі, якщо розмір фонду опускається нижче встановленого мінімуму, приймаються заходи по відновленню зборів[3, с.3].

Ряд компенсаційних фондів (наприклад, американський і австралійський) має право отримати позику у разі перевищення суми претензій над активами фонду. У Кореї дефіцит коштів компенсаційного фонду покривається фондовою біржою.

Типи захисту інтересів відрізняються досить значною різноманітністю. Більшість фондів надають захист від збитків за операціями тільки у разі банкрутства або шахрайства фірми-члена фонду. Фонд Корпорації захисту

інвесторів в цінні папери в США і Директива ЄС про компенсацію інвесторам передбачають захист інвесторів тільки у разі неплатоспроможності фірми-члена, а не шахрайства. Японська і корейська схеми не покривають претензій, пов'язаних з неплатоспроможністю фірми-члена, та інвесторам доводиться самостійно вживати заходи по задоволенню своїх претензій на підставі законодавства про неспроможність і траст.

Законодавство більшості країн передбачає, що компенсація може виплачуватися у разі настання фактичної неплатоспроможності брокера. Тільки в Австралії постраждалим клієнтам дозволяється отримувати компенсацію із коштів фонду до настання неплатоспроможності брокера. Низка країн, зважаючи на наявність потенційних наслідків для фінансової системи, регулює питання неплатоспроможності фондових брокерських фірм особливою галуззю права (наприклад, для захисту майна клієнтів при ліквідації фірми та підтвердження заходів по взаємозаліку, що приймаються кліринговими палатами)[2, с.13].

Більшість фондів захищають грошові кошти, призначені для придбання цінних паперів, і не захищають кошти, що розміщені для отримання процентного доходу.

Отже, робота по забезпеченню гарантій прав вкладників потребує сьогодні активізації. Механізми захисту можуть бути досить різноманітними. Створення компенсаційних фондів в Україні дозволить відновити довіру до фінансового ринку. А пропозиція щодо створення компенсаційних фондів – це один із варіантів захисту та шлях щодо покращення інвестиційної діяльності в країні.

Список літератури

- 1.Денисенко М. Проблеми удосконалення організаційно-економічного механізму інвестування // Економіст. – 2013. - №10 – с.46-51.
2. Євтушенко Г.І., Левківський Т.А. Іноземне інвестування в Україні: Сучасний стан та перспективи: наук. стат. збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України. – 2012. – №1. –С. 13.
- 3.Савчук, Н. Стан інвестиційного клімату України та напрямки його покращення [Текст] / Н. Савчук // Науковий вісник «Демократичне врядування». – 2014. – № 8. – С. 3.
- 4.Ткаченко К.Л. Формування державної інвестиційної політики // Фінанси України. – 2007. - №1. – с.86-91.
- 5.Федоренко В.Г. Основи інвестиційно-інноваційної діяльності: навч. Посіб. / за наук. ред. Федоренко В.Г. – К.: Алерта, 2012. – 431 с. – Бібліогр.: С.422-431.